

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

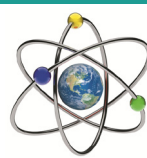
№10(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 422 sahifa,
2-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №136361

MUNDARIJA

Raqamli oliy ta'lim boshqaruvida kommunikativ kreativlikni rivojlantirishning tashkiliy pedagogik mexanizmi	10
Mamatova Xilola Muxiddinovna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari: tizimli tahlil va strategik yondashuvlar	14
Zamira Nishanova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqot va ijodiy faoliyat orqali o'zini namoyon etish ko'nikmalarini shakllantirish	17
Abdug'afforova Navbahoroy Botirjon qizi	
Raqamli sivilizatsiya davrida oliy ta'limda axborot-analitik kompetensiyani shakllantirishning nazariy-pedagogik asoslari	22
Oybek Davlatov	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining ahamiyati	27
Bekmuhammedova Muhliisa Abdusattarovna	
Jaloliddin Rumiy asarlarida komil inson va shaxsiy kamolot masalalari	33
Qodirova Madina Odiljon qizi	
Interfaol ta'lim texnologiyalari asosida o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	37
Ergasheva Shaxnoza Baxtiyor qizi	
Rhythmic Gymnastics: a Harmony of Art and Sport	42
Hurshida Murzoyeva	
Sport to'garaklari mashg'ulotlarining talaba-yoshlar jismoniy rivojlanishiga ta'siri	46
Jabborova Sevara Asroqul qizi	
Inklyuziv ta'lim sub'yektlari hamkorligini boshqarishning innovatsion pedagogik mexanizmlari	51
Kuranboyeva Ozoda Xakimovna	
Maktabdan tashqari ta'lim muhitining o'quvchilar ijtimoiy-emotsional rivojlanishiga ta'sir etuvchi pedagogik omillari	57
Mexriniso Nosirova	
Yangi O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimi uchun zamonaviy pedagog kadrlar tayyorlashning rivojlanish istiqbollari	61
Sodiqova Yulduzxon Maxamat qizi	
Integrating Culture in Language Teaching and Developing Intercultural Tolerance: Pedagogical Approaches and Classroom Implications	65
Tairova Ruzakhon Umidbek qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida darsga ijobiy munosabatlarni shakllantirish va rivojlantirish texnologiyalari	71
Tursunbayeva Yulduz	
Sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim muhitining pedagogik-psixologik nazariy asoslari	75
Xakimov Utkirbek Ilhomjon o'g'li	
O'zbek xalq cholg'ulari orkestri ijrochiligi san'atining rivojlanish tarixi va uning pedagogik ta'limdagi o'rni ...	79
Miskinova Sabina Ziyadxon qizi	
Преодоление узбекско-русской лингвокультурной интерференции при текстоворждении студентов-филологов: методический аспект	85
Тахирова Маъсуда Абдужаббор кизи	
Инновационные методы преподавания русского языка в вузах Узбекистана: развитие коммуникативной и речевой компетенции учащихся	91
Шокаримова Камола Абдуллаевна	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yumshoq ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari....	98
<i>Yakubjonov Xasan Qahramonovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	103
<i>Umarov Xusniddin Egamboyevich</i>	
Sport maktabi o'quvchilarida yengil atletika intervalli mashg'ulotlari yordamida chidamlilikni oshirish	107
<i>Shuxrat Xudoyberdiyev Mamayusupovich, Abduqahhorov Nuriddin Xabibulloyevich</i>	
O'zbek va jahon adabiyoti matnlarini qiyosiy tahlil qilishda sun'iy intellekt va kompyuter lingvistikasining o'rni	112
<i>Sodikova Makhliyo</i>	
Milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan harbiy tarbiya metodlari	117
<i>A'zamov Inom Salimjonovich</i>	
Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining inklyuziv ta'lim sharoitida o'quvchilar bilan ishlashda STEAM yondashuvidan foydalanish metodikasini takomillashtirish	121
<i>Abidjanova Vasila To'likinovna</i>	
Kommunikativ topshiriqlar asosida ingliz tilida gapirish ko'nikmasini rivojlantirishning metodik imkoniyatlari	129
<i>Prenova Gulsara Barlikbayevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik nutqiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari	134
<i>Meyliqulova Manzura Abdullayevna</i>	
Kasbiy ta'lim sifatini boshqarishda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish	138
<i>Ne'matova Zarina Furqat qizi</i>	
Kimyoning asosiy tushuncha va qonunlarini aksiomatik asosda talqin qilishning ilmiy-pedagogik ahamiyati	141
<i>Kamolova Nargiza Ibragimovna</i>	
Моделирование процесса формирования патриотизма у курсантов на основе культурного наследия казахской и узбекской интеллигенции	147
<i>Малдыбаев Куандик Бекбауович</i>	
Bo'lajak tarjimonlarda mumtoz asarlardagi leksik-frazeologik birliklarni tarjima qilish kompetensiyasini shakllantirish ("Firdavs ul-iqbol" asari misolida)	152
<i>Borasulova Dilnoza Dilmurodjon qizi</i>	
WHY I+1 is Not the ZPD: Reassessing Input-Based and Sociocultural Accounts of EFL Development	155
<i>Sattarova Zulxumor Nodirbek kizi</i>	
Лингвометодическая компетенция учителя русского языка: генезис понятия и структура в современной педагогической науке	159
<i>Икрамова Мунира Маруфжановна</i>	
Kasbiy axloq va pedagogik madaniyat masalasini tadqiq etishda ilmiy tadqiqot metodlarining o'rni va vazifalari	163
<i>Kazakov Shavkat Norqobilovich</i>	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutq faoliyatida ijtimoiy muhitning psixologik roli	168
<i>Shadiyev Feruz Djaxonovich</i>	
Intellektida nuqsoni bo'lgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning so'z boyligini boyitishda o'yin texnologiyasidan foydalanish	173
<i>Xolmuxamedova Zilola Azimovna</i>	
PIRLS xalqaro baholash dasturida matn bilan ishlashning asosiy turlari va ularni boshlang'ich ta'limda qo'llash metodikasi	178
<i>Yusupova Gulshiraxan Zinatdinovna</i>	
Ona tili ta'limida sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish orqali o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish	183
<i>Toshmatova Yulduz Olloqulovna</i>	
Kompetentlikka asoslangan ta'limda pedagogning kasbiy madaniyatining o'rni	190
<i>Xojamov Ilhomjon Rahmonaliyevich</i>	

Boshlang'ich ta'limda darslik va o'quv lug'atlari integratsiyasi asosida o'quvchilarning lingvistik-kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	195
Ergasheva Tuyg'unoy Shavkatjon qizi	
Bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilarining raqamli-pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning integrativ-metodik modelini takomillashtirish	201
Ataboyeva Muxlisa Azimjon qizi	
Raqamli ta'lim nazariyasi va metodikasi asosida oliy ta'lim pedagoglarining kasbiy faoliyatini takomillashtirish.....	209
Choriyeva Lobar Fayzullo qizi, Safarov Azamat Rasul o'g'li	
Inklyuziv ta'limda o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga mos pedagogik yondashuvlarni tashkil etish	214
Avazova Ozoda Ashurali qizi	
Integrativ yondashuv asosida talabalarining kreativ faoliyatini rivojlantirishning pedagogik texnologiyalari ...	219
Abdusabirova Laylo Azizjon qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining imloviy savodxonligini oshirish usullari	224
Ashurova Zilolaxon Baxodir qizi	
Boshlang'ich ta'limda Jeopardylabs platformasi asosidagi o'yin-topshiriqlarning dars samaradorligidagi ahamiyati.....	229
Atayeva Baxrinisa Abduvaxidovna	
Tasviriy san'at talabalarida perseptiv qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	233
Bazarova Muyassarxon Maxamadyusubovna	
What Trainee English Teachers Notice in AI-Generated Assessment Tools: Fault Detection in Two Tesol Cohorts	238
Dildora Kdirbayeva	
Zamonaviy didaktik vositalar asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmi.....	246
Ergasheva Ma'mura Suyunovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "Ilk qadam" milliy o'quv dasturi asosida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashning pedagogik asoslari.....	250
Ergasheva Umrinisso Komilovna	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning diagnostik mezonlari va ko'rsatkichlari ...	254
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Parent Preparation for Meaningful Participation in Inclusive Education.....	258
Muazzam Bakhtierovna Abdurakhmanova	
Oliy ta'limning nofilologik yo'nalishlarida til ta'limi darsliklari mazmunini bosqichma-bosqich loyihalash	262
Muxamedova Muhlisa Avazjon qizi	
Interyer dizayn ta'limida sun'iy intellekt: bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish metodikasi.....	268
Rustamov Kamoliddin Ziyodulla o'g'li	
Differences Between Professional and Amateur Boxing	273
Shuhrat Dilmuradov	
Лингводидактический потенциал интерактивного обучения в развитии речевой компетенции пятиклассников.....	277
Ергашева Эльвира Владимировна	
Теория, метод и профессиональное действие: пути модернизации дисциплины "Методика преподавания родного языка" в педагогическом вузе.....	281
Шоира Баймурадовна Бабаева	
Yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirishga yo'naltirilgan kognitiv-grafomotor mashqlar tizimi	285
Rashidova Saida Ravshonbek qizi	
4-sinf o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	289
To'xtaxo'jayeva Shaxnoza Muhammadumar qizi	

Ingliz tilini o'qitishda formativ baholash tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari	294
<i>Allayarova Muhabbat Xudayarovna</i>	
Pedagogical Conditions for Establishing an Integrative Approach to Developing Students' Didactic Competence	300
<i>Orazova F. O.</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida empatik liderlikka asoslangan boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	306
<i>Umarova Moxinur Shukuroxunovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarining pedagogik faoliyatini metodik loyihalashning zamonaviy holati va mavjud muammolari.....	312
<i>Temirova Shahloxon Xoshimjon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv-lingvodidaktik asoslari	317
<i>Abdullayeva Dilovar Bahrullayevna</i>	
"Avesto" ta'limotida ma'naviy-axloqiy qarashlarning pedagogik xususiyatlari	321
<i>Aliyev Islambek Tursinbayevich, Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi</i>	
O'quvchilarda milliy tuyg'ularni shakllantirishning ilmiy – pedagogik asoslari	326
<i>Begmatova Nasiba Safarbayevna</i>	
Fizikadan nostandart va olimpiada masalalarini yechish orqali o'quvchilarning muhandislik kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi.....	330
<i>Jo'rayev Farxod Isroilovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda divergent-kasbiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishda kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari.....	338
<i>Xolbo'tayeva Dilfuza Usmon qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida vaqtni boshqarish kompetensiyalarini shakllantirishda mustaqil ta'lim topshiriqlarining pedagogik imkoniyatlari.....	346
<i>Norova Nargiza Xalमत qizi</i>	
Katta yoshdagi ayollarda metabolik salomatlikni yaxshilashga yo'naltirilgan sog'lomlashtiruvchi jismoniy mashg'ulotlar metodikasi	350
<i>Ruziyeva Raxima Bobojonovna</i>	
Technology-Integrated English Writing Instruction: a Tpack-Based Approach to Competence Development.....	357
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	
Disleksiyali o'quvchilar bilan individual ishlashning psixologik-pedagogik asoslari	362
<i>Toshpo'latova Go'zal Fayzullo qizi</i>	
Maktab o'quvchilarini jismoniy va ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda o'lkashunoslik-turistik faoliyatning integrativ pedagogik modeli (Qashqadaryo viloyati misolida).....	366
<i>Yodgorov Mansurjon Abduraximovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan ingliz tili ta'limida foydalanishning ahamiyati	372
<i>Buriyeva Zarnigor Tolibjonovna</i>	
Ko'p qirrali figuralarni o'rgatishda raqamli platformalardan yoki dasturlardan o'rganish metodikasi	376
<i>Uraimova Durdona Baxodirjon qizi</i>	
O'zbekiston va Amerika Qo'shma Shtatlari ta'lim tizimida maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish	381
<i>Jamolov Fazliddin Nuriddin o'g'li</i>	
Sun'iy intellektli o'quv vositalarini yaratuvchi ta'lim muhitlarining qiyosiy tahlili.....	387
<i>Sadikova Dilshoda Aminjon qizi</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarida mediatarbiya orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi...	392
<i>Umirzoqova Malika Mamadi qizi</i>	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarining liderlik kompetentligini raqamli kollaborativ faoliyatda rivojlantirish bo'yicha xorijiy yondashuvlar.....	397
<i>Sanayeva Sogdiana Ziyadullayevna</i>	

Bo'lajak o'qituvchilarda raqamli ijodkorlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	403
Sotbarova Dिल्фуза İlhom qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida produktiv muloqot ko'nikmalarini akmeologik yondashuv va storytelling texnologiyasi asosida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	409
Turdiyeva Feruza Sobirjon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida individual yondashuvning yetishmasligi va ta'lim sifatiga ta'siri.....	417
Xushnazarova Ma'mura Nodirovna, Mannopova Nilufar Ziyovuddin qizi	

O'ZBEKISTON VA AMERIKA QO'SHMA SHTATLARI TA'LIM TIZIMIDA MAKTAB BOSHQARUVINING INNOVATSION MEXANIZMLARINI QIYOSIY TAHLIL QILISH

Jamolov Fazliddin Nuriddin o'g'li

AA Dispatch MCHJda HR bosh mutaxassis

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi va Amerika Qo'shma Shtatlari umumiy o'rta ta'lim tizimida maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlari qiyosiy-pedagogik nuqtayi nazardan tadqiq etiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi ikki mamlakatda maktab boshqaruvining institutsional tuzilishi, maktab avtonomiyasi, direktorlarning vakolatlari, pedagoglarning qaror qabul qilishdagi ishtiroki, natijadorlikka asoslangan boshqaruv, raqamlashtirish va taqsimlangan liderlik mexanizmlarini aniqlash hamda O'zbekiston sharoitida foydalanish mumkin bo'lgan istiqbolli yondashuvlarni asoslashdan iborat.

Kalit so'zlar: maktab boshqaruvi, ta'lim menejmenti, innovatsion boshqaruv, maktab direktori, maktab avtonomiyasi, decentralizatsiya, KPI, raqamli boshqaruv, distributed leadership, instructional leadership, pedagogik liderlik, O'zbekiston, AQSH.

Abstract: This article examines innovative school management mechanisms within the general secondary education systems of the Republic of Uzbekistan and the United States of America from a comparative pedagogical perspective. The primary objective of the study is to identify the institutional structures of school management, school autonomy, principals' authority, teacher participation in decision-making, performance-based management, digitalization, and distributed leadership mechanisms in both countries, as well as to substantiate promising approaches applicable to the context of Uzbekistan.

Key words: school management, educational management, innovative management, school principal, school autonomy, decentralization, KPI, digital management, distributed leadership, instructional leadership, pedagogical leadership, Uzbekistan, USA.

Аннотация: В данной статье рассматриваются инновационные механизмы управления школой в системе общего среднего образования Республики Узбекистан и Соединенных Штатов Америки с точки зрения сравнительной педагогики. Основная цель исследования – выявление институциональной структуры управления школой, школьной автономии, полномочий директоров, участия учителей в принятии решений, управления, ориентированного на результат, цифровизации и механизмов распределенного лидерства в двух странах, а также обоснование перспективных подходов, которые могут быть использованы в условиях Узбекистана.

Ключевые слова: управление школой, управление образованием, инновационное управление, директор школы, школьная автономия, децентрализация, КПИ, цифровое управление, распределенное лидерство, педагогическое лидерство, Узбекистан, США.

KIRISH

XXI asrda ta'lim tizimining samaradorligi nafaqat o'quv dasturlarining mazmuni, pedagoglarning kasbiy kompetensiyasi yoki ta'lim resurslarining mavjudligi, balki maktablarni boshqarish mexanizmlarining qanchalik moslashuvchan va innovatsion ekanligi bilan ham belgilanmoqda. Raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, mehnat bozoridagi o'zgarishlar, individual ta'lim ehtiyojlarining ortishi va ta'lim sifatiga qo'yilayotgan xalqaro talablar maktab rahbarining an'anaviy ma'muriy rolini qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda.

Zamonaviy maktab direktori faqat buyruqlar ijrosini ta'minlovchi ma'muriy rahbar emas, balki ta'lim sifatini strategik boshqaruvchi, pedagogik jamoani rivojlantiruvchi, innovatsiyalarni boshqaruvchi, o'quvchilar va ota-onalar bilan hamkorlik qiluvchi professional lider sifatida qaralmoqda.

Maktab boshqaruvining zamonaviy tendensiyalaridan biri – qaror qabul qilish vakolatlarini markaziy boshqaruv organlaridan maktab va pedagoglar darajasiga ma'lum darajada o'tkazishdir. Biroq avtonomiya o'z-o'zidan ta'lim sifatining oshishini kafolatlamaydi.

Bu masala O'zbekiston uchun ayniqsa dolzarb. Chunki mamlakatda maktab boshqaruvinini modernizatsiya qilish, rahbar kadrlarning menejerlik kompetensiyalarini oshirish, boshqaruv jarayonlarini raqamlashtirish va natijadorlikka asoslangan baholash tizimlarini joriy etish bo'yicha tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda.

2025-yil 19-martdagi PF-51-son Farmonda maktabgacha va maktab ta'limi sohasida boshqaruv tizimining samaradorligini oshirish, zamonaviy bilim, ko'nikma va malakalarga ega tashabbuskor rahbarlarni jalb qilish, umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarini zamonaviy boshqaruv va menejerlik qobiliyatlariga ega rahbarlar bilan ta'minlash hamda tashkilotlar faoliyatini raqamlashtirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan ^[1].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoev ta'kidlaganidek: "Bu sohada olib borayotgan keng miqyosli ishlarimizni, xususan, ta'lim-tarbiya bo'yicha qabul qilingan umummilliy dasturlarimizni mantiqiy yakuniga yetkazishimiz zarur" ^[2].

Shu sababli O'zbekiston maktab boshqaruvi modelini rivojlangan ta'lim tizimlarining tajribasi, xususan, AQShda shakllangan mahalliy avtonomiya, school-based management va distributed leadership yondashuvlari bilan qiyosiy o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan muhimdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'lim tizimida kadrlar tayyorlash, ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan bir qator ilmiy ishlar mavjud bo'lib, ular qatorida mustaqil davlatlar hamdo'stligi mamlakatlari olimlaridan Gluxov V.V. ^[3], Dyatlov S.A. ^[4], Litvinova N., Sheremetova V. ^[5], Marsinkevich V., Soboleva I., Shamov T., Tretyakov P.I. kabilarning tadqiqotlarini ko'rsatish mumkin. Ular o'z tadqiqotlarida ushbu muammoning tashkiliy-iqtisodiy asoslari, ta'lim sohasiga investitsiyalarni maqsadga muvofiq kiritish, bozor sharoitida ta'lim muassasalari faoliyatining turli yo'nalishlarini takomillashtirish kabi masalalarini tadqiq etganlar.

O'zbekiston olimlaridan Abduraxmonov Q.X. ^[6], Abulqosimov H.P. ^[7], Vaxobov A.V. ^[8], Saidov M.X., Xodiyev B.Yu., Gulyamov S.S. kabilar o'z tadqiqotlarida ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy, ijtimoiy masalalarini o'rganganlar.

Maktab boshqaruvi masalalari xalqaro pedagogik tadqiqotlarda maktab avtonomiyasi, instructional leadership, distributed leadership, teacher leadership va accountability tushunchalari bilan uzviy bog'liq holda o'rganilgan.

OECDning TALIS tadqiqotlari maktab rahbarlari va pedagoglarning professional faoliyati, qaror qabul qilishdagi vakolatlari hamda maktab boshqaruvidagi ishtirokini xalqaro miqyosda taqqoslash imkonini beradi. TALIS 2024 tadqiqotining konseptual asoslarida o'qituvchilarning professional avtonomiyasi, maktab liderligi, pedagogik hamkorlik va ta'lim jarayonini tashkil etish masalalari markaziy yo'nalishlardan biri sifatida ko'rsatilgan ^[9].

OECDning TALIS 2018 natijalariga ko'ra, samarali maktab liderligi maktab rahbarlarining ma'muriy vazifalar bilan cheklanib qolmasdan, o'quv jarayoniga rahbarlik qilishi, pedagoglar bilan hamkorlik qilishi va maktabda qo'llab-quvvatlovchi professional muhit yaratishi bilan tavsiflanadi ^[10].

Mazkur tadqiqotlarda maktab avtonomiyasi ham muhim omil sifatida qaraladi. OECD tahliliga ko'ra, maktab rahbarlariga yetarli vakolat berilmasa, ular pedagogik rivojlanish, kadrlar siyosati, resurslardan foydalanish va maktabni takomillashtirish bo'yicha mustaqil tashabbuslarni to'liq amalga oshira olmaydi ^[11].

Distributed leadership konsepsiyasida esa liderlik faqat direktor faoliyati bilan chegaralanmaydi. Unda direktor, direktor o'rinbosarlari, o'qituvchilar, metodik jamoalar, ota-onalar va boshqa manfaatdor tomonlarning boshqaruv jarayonidagi ishtiroki muhim hisoblanadi. OECD ma'lumotlariga ko'ra, o'qituvchilarning maktab qarorlarida ishtiroki professional ishonch va hamkorlik madaniyatini shakllantirish bilan bog'liq ^[12].

O'zbekiston bo'yicha 2025-yilgi TALIS 2024 mamlakat hisobotida esa muhim muammo qayd etilgan. O'zbekistonlik o'qituvchilar OECD o'rtacha ko'rsatkichiga nisbatan kamroq instructional autonomy haqida xabar bergan; direktorlarning ma'lumotlariga ko'ra, pedagoglarning o'quv dasturi, o'qitish va boshqa maktab siyosati masalalaridagi ishtiroki ham ko'plab yo'nalishlarda OECD o'rtachasidan past ^[13].

Shu bilan birga, ushbu natijalar O'zbekistonda pedagogik hamkorlik umuman rivojlanmagan degan xulosani bermaydi. Aksincha, TALIS 2024 ma'lumotlarida O'zbekiston o'qituvchilarining maktab qarorlarida ishtirok etish imkoniyatlari va professional hamkorlikning ayrim shakllari yuqori ekanligi qayd etilgan. Shuning uchun boshqaruv islohotlarining keyingi bosqichida formal ishtirok bilan real qaror qabul qilish vakolati o'rtasidagi farqni kamaytirish muhimdir.

AQSh ta'lim tizimi ushbu masalada alohida qiziqish uyg'otadi. AQSh Ta'lim departamenti ma'lumotlariga ko'ra, ta'lim asosan shtatlar va mahalliy hamjamiyatlarning mas'uliyati hisoblanadi. Maktablar, o'quv dasturlari va ko'plab ta'lim talablari shtat va mahalliy darajada belgilanadi ^[14].

Demak, AQSh tajribasida markaziy boshqaruvning roli ko'proq umumiy siyosiy va moliyaviy yo'nalishlarni qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq bo'lsa, ta'limni bevosita tashkil etish vakolatlarining katta qismi shtatlar, school districts va maktablar darajasida amalga oshiriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot qiyosiy-pedagogik yondashuv asosida olib borildi. Tadqiqot obyekti - O'zbekiston va AQSh umumiy o'rta ta'lim tizimida maktab boshqaruvi tashkil qiladi.

Tadqiqot predmetini maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlari, jumladan, maktab avtonomiyasi, direktor liderligi, pedagogik ishtirok, KPI, raqamli boshqaruv va stakeholder governance tashkil etdi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

1. **Qiyosiy tahlil.** O'zbekiston va AQSh maktab boshqaruvi modellari umumiy mezonlar asosida taqqoslandi.
2. **Tizimli yondashuv.** Maktab boshqaruvi direktor, pedagog, o'quvchi, ota-ona, mahalliy boshqaruv va yuqori turuvchi ta'lim organlarining o'zaro bog'langan tizimi sifatida ko'rib chiqildi.
3. **Kontent-tahlil.** OECD TALIS 2024 materiallari, AQSh Ta'lim departamenti ma'lumotlari va O'zbekistonning normativ-huquqiy hujjatlari tahlil qilindi.
4. **Normativ-huquqiy tahlil.** O'zbekiston Respublikasining 2025-yilgi maktab ta'limi boshqaruvi bo'yicha hujjatlari o'rganildi.
5. **Strukturaviy-funksional tahlil.** Maktab direktori va boshqa boshqaruv subyektlarining funksiyalari qiyoslandi.

Tadqiqotning muhim manbalaridan biri OECD TALIS 2024 hisoblanadi. TALIS xalqaro miqyosda pedagoglar va maktab rahbarlarining faoliyati, mehnat sharoitlari, professional rivojlanishi va boshqaruvdagi ishtiroki haqida taqqoslanadigan ma'lumotlar beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda maktab boshqaruvini modernizatsiya qilish jarayoni boshqaruvning professionalizatsiyasi, raqamlashtirish, natijadorlikni o'lchash va rahbarlarning menejerlik kompetensiyalarini oshirish yo'nalishlarida rivojlanmoqda.

2025-yil 19-martdagi PF-51-son Farmonda maktabgacha va maktab ta'limi tizimida boshqaruvning yaxlit vertikal tizimini shakllantirish, yuqori salohiyatli rahbarlarni tanlov asosida jalb qilish, umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarini zamonaviy boshqaruv va menejerlik qobiliyatlariga ega rahbarlar bilan ta'minlash hamda boshqaruvni raqamlashtirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan.

Bu yondashuv O'zbekiston maktab boshqaruvida uchta muhim transformatsiyani ko'rsatadi:

Birinchidan, direktorning professional menejer sifatidagi roli kuchaymoqda.

Ikkinchidan, boshqaruv jarayonlari raqamli texnologiyalar asosida qayta tashkil etilmoqda.

Uchinchidan, maktab faoliyatining natijadorligini o'lchashga bo'lgan ehtiyoj kuchaymoqda.

Mazkur o'zgarishlar maktab direktoridan faqat pedagogik tajriba emas, balki strategik rejalashtirish, inson resurslarini boshqarish, moliyaviy savodxonlik, ma'lumotlarni tahlil qilish, raqamli texnologiyalar va kommunikatsiya bo'yicha kompetensiyalarni ham talab qiladi.

AQSh ta'lim boshqaruvining fundamental xususiyati - ta'lim vakolatlarining federal hukumat, shtatlar va mahalliy darajalar o'rtasida taqsimlanganligidir.

AQSh Ta'lim departamenti ta'limning birlamchi ravishda shtat va mahalliy mas'uliyat ekanini qayd etadi.

Bunday tizimda federal daraja ta'limga oid umumiy milliy maqsadlar, moliyaviy dasturlar, teng imkoniyatlar va ayrim federal talablarni qo'llab-quvvatlashi mumkin. Biroq maktablarning kundalik boshqaruvi va ko'plab ta'lim qarorlari shtatlar hamda local educational agencies/districtlar orqali amalga oshiriladi.

Shu sababli AQSh modelida maktab direktorining faoliyati mahalliy ta'lim siyosati bilan chambarchas bog'liq. Direktorning vakolatlari ham barcha shtatlarda bir xil emas. Demak, "AQSh modeli"ni yagona va mutlaq standart sifatida emas, balki decentralizatsiyalashgan va ko'p darajali boshqaruv tizimi sifatida tushunish lozim.

Pedagoglarning boshqaruvdagi ishtiroki, qiyosiy tahlilning eng muhim natijalaridan biri pedagoglarning boshqaruvdagi ishtiroki bilan bog'liq.

2024 ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda o'qituvchilarning instructional autonomy ko'rsatkichlari va maktab darajasidagi qarorlarni qabul qilishdagi ayrim vakolatlari OECD o'rtacha ko'rsatkichlaridan past. Xususan, direktorlarning hisobotlariga ko'ra, pedagoglarning o'quv dasturi, o'qitish va maktab siyosati bo'yicha qarorlardagi ishtiroki ko'plab indikatorlarda nisbatan cheklangan.

AQSHda esa TALIS 2024 ma'lumotlariga ko'ra, o'qituvchilarning instructional autonomy va maktab miqyosidagi qaror qabul qilishdagi ishtiroki OECD o'rtacha ko'rsatkichlariga yaqin bo'lib, barcha indikatorlar bo'yicha yagona "yuqori" yoki "past" tendensiya kuzatilmaydi.

Bu natijalar quyidagi xulosani beradi: innovatsion boshqaruvning asosiy sharti faqat direktor vakolatlarini oshirish emas, balki direktor–pedagog–ota-ona–o'quvchi o'rtasida boshqaruv mas'uliyatini oqilona taqsimlashdir.

KPI va natijadorlikka asoslangan boshqaruvi zamonaviy maktab boshqaruvida KPI tizimi direktor faoliyatini o'lchash va rag'batlantirishning muhim vositasiga aylanmoqda.

O'zbekistonda boshqaruv tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan 2025-yilgi islohotlar maktab rahbarlarining natijadorligini aniqlash va rahbar kadrlar faoliyatini professional boshqaruv tamoyillari asosida tashkil etishga yo'naltirilgan.

Biroq KPI tizimining samaradorligi indikatorlarning to'g'ri tanlanishiga bog'liq. Agar direktor faoliyati faqat test natijalari yoki yuqori ko'rsatkichlarga erishish bilan baholansa, maktab boshqaruvida "raqam uchun boshqaruv" xavfi paydo bo'lishi mumkin.

Shu sababli maktab direktori KPI tizimi quyidagi komponentlarni qamrab olishi maqsadga muvofiq:

Yo'nalish	Namunaviy indikatorlar
Ta'lim sifati	O'quvchilarning akademik rivojlanishi
Pedagogik rivojlanish	Malaka oshirish, mentoring, professional learning
Innovatsiya	Yangi pedagogik va raqamli texnologiyalar
Maktab muhiti	O'quvchi xavfsizligi va ijtimoiy-psixologik muhit
Hamkorlik	Ota-ona va jamoatchilik bilan hamkorlik
Inson resurslari	Pedagoglarni jalb qilish va ushlab qolish
Raqamlashtirish	Elektron boshqaruv va data-driven decision making
Strategik rivojlanish	Maktabning yillik rivojlanish maqsadlari

Demak, KPI boshqaruvni jazolash vositasi emas, balki rivojlantiruvchi boshqaruv instrumenti sifatida ishlashi lozim.

Raqamli boshqaruv va data-driven management ta'limni raqamlashtirish maktab boshqaruvining yangi modelini shakllantirmoqda. Raqamli boshqaruv orqali direktor o'quvchilarning davomati, o'zlashtirishi, pedagoglarning faoliyati, resurslardan foydalanish va boshqa indikatorlarni tezkor monitoring qilishi mumkin.

O'zbekistonda 2025-yilgi boshqaruv islohotlarida tashkilotlar faoliyatini raqamlashtirish boshqaruv samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishi sifatida belgilangan.

AQSHda esa mahalliy va shtat darajasidagi ta'lim boshqaruv tizimlarida ma'lumotlar asosida qaror qabul qilish amaliyoti keng tarqalgan bo'lib, federal darajadagi siyosat ham shtatlar va local educational agencies faoliyatini qo'llab-quvvatlashga yo'naltiriladi.

Kelajakda sun'iy intellekt asosidagi maktab boshqaruvi ham ushbu jarayonning muhim komponentiga aylanishi mumkin. Masalan, AI yordamida o'quvchilar xavfi yuqori guruhlarini aniqlash, davomat tendensiyalarini tahlil qilish, individual rivojlanish dinamikasini monitoring qilish va resurslardan foydalanishni optimallashtirish mumkin.

Biroq algoritmik boshqaruvda ma'lumotlar xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, algoritmik xolislik va inson tomonidan yakuniy qarorni qabul qilish tamoyillari saqlanishi zarur.

O'zbekiston va AQSh maktab boshqaruvi o'rtasidagi farqni faqat "markazlashgan" va "decentralizatsiyalashgan" tizimlar o'rtasidagi farq sifatida izohlash yetarli emas.

O'zbekistonda maktab boshqaruvi tarixan kuchli vertikal boshqaruv tizimi asosida shakllangan bo'lsa, hozirgi islohotlarda zamonaviy menejerlik, raqamlashtirish va natijadorlik mexanizmlari kuchaytirilmoqda.

AQSHda esa ta'limning shtat va mahalliy mas'uliyat sifatida tashkil etilishi maktab va district darajasida boshqaruv vakolatlarining nisbatan keng bo'lishiga sharoit yaratadi ^[6].

Biroq decentralizatsiyaning o'zi ta'lim sifatining avtomatik oshishini anglatmaydi. OECD maktab avtonomiyasi samarali liderlik va hisobdorlik bilan birga bo'lishi kerakligini ta'kidlaydi.

Shuning uchun O'zbekiston uchun AQSh tajribasidan olinadigan asosiy saboq "ko'proq avtonomiya" emas, balki "vakolat + kompetensiya + ma'lumot + hisobdorlik" uyg'unligidir.

Boshqacha aytganda, maktab direktoriga qo'shimcha vakolat berilsa, u bilan bir vaqtda:

- boshqaruv kompetensiyasi;
- moliyaviy va huquqiy savodxonlik;
- data analytics ko'nikmalari;
- pedagogik liderlik;
- professional jamoa bilan ishlash;
- hisobdorlik mexanizmlari ham rivojlantirilishi lozim.

OECD TALIS 2024 ma'lumotlari O'zbekistonda o'qituvchilarning ayrim boshqaruv vakolatlari cheklanganligini ko'rsatmoqda. Shu sababli direktor avtonomiyasini kengaytirish bilan bir qatorda teacher leadership mexanizmini ham kuchaytirish maqsadga muvofiq.

Bunda quyidagi model samarali bo'lishi mumkin:

- Direktor → strategik lider
- Direktor o'rinbosari → operatsion menejer
- Metodik birlashma rahbari → pedagogik lider
- O'qituvchi → professional lider
- Ota-ona → hamkor stakeholder
- O'quvchi → ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi

Bu model maktabni faqat "direktor boshqaradigan tashkilot"dan "hamkorlik asosida boshqariladigan professional ta'lim hamjamiyati"ga aylantirish imkonini beradi.

O'zbekiston maktablari uchun taklif etilayotgan innovatsion boshqaruv modeli. Qiyosiy tahlil asosida O'zbekiston umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun "5D+KPI" innovatsion boshqaruv modeli taklif etiladi.

- **1D - Decentralization.** Maktab direktorlariga ta'lim jarayoni, ichki resurslar, professional rivojlanish va maktabning strategik rivojlanishiga oid ayrim qarorlarni mustaqil qabul qilish vakolatlarini bosqichma-bosqich kengaytirish.
- **2D - Data-driven management.** Maktab faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va boshqaruv qarorlariga aylantirish.
- **3D - Distributed leadership.** Liderlik vakolatlarini direktor, direktor o'rinbosarlari, pedagoglar, metodik guruhlar va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasida taqsimlash.
- **4D - Digital management.** Elektron hujjat aylanishi, raqamli monitoring, dashboardlar, AI asosidagi tahliliy vositalar va raqamli HR tizimlaridan foydalanish.
- **5D - Development-oriented management.** Maktab boshqaruvini faqat mavjud muammolarni hal qilishga emas, balki doimiy institutsional rivojlanishga yo'naltirish.
- **KPI - Key Performance Indicators.** Direktor va maktab boshqaruvining natijadorligini kompleks indikatorlar asosida baholash.

Mazkur modelning asosiy formulasi quyidagicha ifodalanishi mumkin:

Innovatsion maktab boshqaruvi = Avtonomiya + Professional liderlik + Pedagogik ishtirok + Raqamli boshqaruv + Ma'lumotlar + Hisobdorlik

Ushbu modelda biror bir komponentning yo'qligi boshqaruv samaradorligini pasaytirishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston va AQSh ta'lim tizimida maktab boshqaruvining innovatsion mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish natijasida ikki mamlakatda boshqaruv modellari turli tarixiy va institutsional sharoitlarda shakllangan bo'lsa-da, zamonaviy rivojlanishning bir qator umumiy tendensiyalari mavjudligi aniqlandi.

Birinchidan, maktab direktori faoliyatining ma'muriy funksiyadan strategik va instructional leadership tomon siljishi kuzatilmoqda. OECD tadqiqotlari maktab rahbarining o'quv jarayoniga yo'naltirilgan liderligi va pedagoglar bilan hamkorligini maktab rivojining muhim omillaridan biri sifatida ko'rsatadi.

Ikkinchidan, maktab avtonomiyasi va pedagogik professional avtonomiya zamonaviy boshqaruvning muhim elementlariga aylanmoqda. Biroq avtonomiya hisobdorlik, professional kompetensiya va samarali liderlik bilan uyg'unlashishi zarur.

Uchinchidan, O'zbekistonning 2025-yildagi boshqaruv islohotlari maktab rahbarlarini zamonaviy menejer sifatida shakllantirish, boshqaruvni raqamlashtirish va ta'lim sifatini boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan.

To'rtinchidan, AQSh tajribasining muhim xususiyati ta'lim boshqaruvining shtatlar va mahalliy darajalarga sezilarli darajada taqsimlanganidir. Bunday tizim maktablarning mahalliy ehtiyojlarga moslashish imkoniyatlarini oshirishi mumkin, biroq uning samaradorligi mahalliy boshqaruv salohiyati va accountability mexanizmlariga bog'liq.

Beshinchidan, TALIS 2024 ma'lumotlari O'zbekiston va AQSh o'rtasida pedagogik avtonomiya va maktab qarorlaridagi ishtirok bo'yicha muhim farqlar mavjudligini ko'rsatadi. O'zbekistonda pedagoglarning instructional autonomy va ayrim maktab qarorlaridagi ishtiroki OECD o'rtacha ko'rsatkichlaridan pastroq, AQShda esa bu ko'rsatkichlar OECD o'rtacha darajasiga yaqin.

Shu asosda O'zbekiston maktab boshqaruvinini takomillashtirishda AQSh tajribasini to'liq ko'chirish emas, balki uning mahalliy avtonomiya, distributed leadership, school-based decision making, professional teacher leadership va data-driven management kabi elementlarini milliy ta'lim tizimining xususiyatlariga moslashtirish maqsadga muvofiq.

Tadqiqotda taklif etilgan "5D+KPI" modeli maktab boshqaruvining strategik, raqamli, ma'lumotlarga asoslangan va hamkorlikka yo'naltirilgan mexanizmlarini bir tizimga birlashtirishga qaratilgan. Ushbu modelni tajriba-sinov tariqasida turli hududlardagi umumiy o'rta ta'lim maktablarida joriy etish va uning ta'lim sifati, pedagoglarning professional qoniqishi, maktab muhiti hamda o'quvchilar natijalariga ta'sirini empirik o'rganish kelgusidagi tadqiqotlarning istiqbolli yo'nalishi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025 yil 19-martdagi Maktabgacha va maktab ta'limi sohasida boshqaruv tizimi samaradorligini oshirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida. PF-51-son Farmon.
2. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini mard va oliy janob xalqimiz bilan birga quramiz. Shavkat Mirziyoyevning O'zbekiston Respublikasi Prezidenti lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. 14.12.2016 y. O'zbekiston milliy axborot agentligi sayti. www.uza.uz
3. Higher Education in Japan. Higher Education Bureau, Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology. 2011. R.-10.
4. Zenkov M.Yu. Zarubejnyy opyt upravleniya: Gosudarstvennaya slujba: Uchebnoe posobie. - Novosibirsk: NGAU, 2004. - S.32.
5. The University of Tokyo Rules on Conditions of Employment of Academic and Administrative Staff. Established: The University of Tokyo Rules No. 11; April 1, 2004. Revised: The University of Tokyo Rules No. 25; July 26, 2012. Article 4.
6. The University of Tokyo Regulations on Conditions of Employment of Academic Staff. Established: The University of Tokyo Rules No. 16; April 1, 2004. Revised: The University of Tokyo Rules No. 83; March 26, 2009.
7. The University of Tokyo Rules on Conditions of Employment of Academic and Administrative Staff. Articles 11-12.
8. The University of Tokyo Regulations on Ethics for Academic and Administrative Staff. The University of Tokyo Rules No. 27; April 1, 2004.
9. Teaching and Learning International Survey (TALIS) 2024 Conceptual Framework. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/7b8f85d4-en>.
10. TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/19cf08df-en>
11. TALIS 2018 Results (Volume II): What TALIS 2018 implies for policy. OECD Publishing.
12. Results from TALIS 2024: The State of Teaching. OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/90df6235-en>.
13. Results from TALIS 2024 – Country Note: Uzbekistan. OECD Publishing.
14. U.S. Department of Education. (2025). Federal Role in Education. U.S. Department of Education.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.